МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра філософії та суспільних наук (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Діна ТЮРІНА

«31» серпня 2026 р.

СИЛАБУС *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ* НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія

Галузь знань: D «Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність: D4 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Форма навчання: денна та заочна

Силабус введено в дію з 01.09.2026 року

Харків – 2026 р.

Розробник:

Завідувач кафедри філософії та суспільних наук, доктор філософських наук, професор Андрій АРТЕМЕНКО _____ (підпис)

доктор філософських наук, професор Ольга ПРОЦЕНКО _____ (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри філософії та суспільних наук гуманітарно-правового факультету:
Протокол № 1 від 26.08.2026 року

Завідувач кафедри філософії та
суспільних наук,
доктор філософських наук, професор _____ (підпис) Андрій АРТЕМЕНКО

Погоджено з представником здобувачів освіти:

_____ (підпис) Олександр Найдьонов

Загальна інформація про викладачів

ПІБ: *Артеменко Андрій Павлович*

Посада: *завідувач кафедри філософії та суспільних наук*

Науковий ступінь: *доктор філософських наук*

Вчене звання: *професор*

E-mail: a.artemenko@khai.edu

Перелік дисциплін, які викладає: *«Філософія», «Філософія та методологія наукового пізнання», «Соціотехніка», «Глобальні проблеми сучасного суспільства».*

Напрями наукових досліджень: *філософська антропологія; соціальна філософія; урбаністика та сучасна урбаністична естетика .*

ПІБ: *Проценко Ольга Петрівна*

Посада: *професор кафедри філософії та суспільних наук*

Науковий ступінь: *доктор філософських наук*

Вчене звання: *професор*

E-mail: o.p.procenko@khai.edu

Перелік дисциплін, які викладає: *«Філософія», «Історія філософії», «Філософія моралі і права», «Професійна етика та комунікативна компетентність фахівців аерокосмічної галузі».*

Напрями наукових досліджень: *філософська антропологія, етика, філософія культури, естетика, гносеологія, аксіологія.*

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – *денна, заочна*
Семестр, в якому викладається дисципліна – 3
Дисципліна – *обов'язкова*
Загальна кількість годин за навчальним планом – *150 годин / 5 кредитів ЄКТС:*
за денною формою навчання *64 години аудиторних занять та 86 годин самостійної роботи здобувачів;*
за заочною формою навчання *8 годин аудиторних занять та 142 години самостійної роботи здобувачів.*
Види занять – *лекції, практичні (семінари), самостійна робота здобувача.*
Вид контролю – *індивідуальні завдання, поточний, модульний контроль, іспит.*
Мова викладання – *українська*
Пререквізити – *немає.*

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: на основі міждисциплінарного підходу до осягнення проблем сучасної філософії та специфіку суспільного розвитку, сформувати чітке уявлення про підходи та моделі розв'язання соціальних проблем, розвитку науки та технологій.

Завдання: на підставі знайомства з провідними школами філософії початку XXI ст. встановити особливості співвідношення понять «онтологія цифрового простору», «мережева система», «соціальне конструювання»; надати системне уявлення про цифровий простір як соціотехнічну реальність; ознайомити з основними концептами сучасної філософії, що пояснюють трансформації онтології, культури та соціальних структур у цифрову епоху; сформувати навички критичного мислення щодо впливу технологій на суспільство та людину; навчити інтегрувати технічні, культурні та етичні аспекти у процес інженерного проєктування; підготувати студентів до прогнозування соціальних і культурних наслідків технологічних рішень.

Компетентності, які набуваються:

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні компетентності (СК)

Після закінчення цієї програми здобувач буде здатен:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у публічному управлінні та адмініструванні й дотичних міждисциплінарних напрямах і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з публічного управління та адміністрування й суміжних галузей.

СК05. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в науковому пізнання, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК07. Здатність дотримуватися етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності

СК08. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

СК09. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем наукового пізнання, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової діяльності в публічному управлінні та адмініструванні.

Після закінчення цієї програми здобувачем будуть досягнуті наступні результати навчання:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з публічного управління та адміністрування й на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідної галузі, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

ПРН03. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних

досліджень (опитувань, спостережень тощо) і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні данні.

ПРН04. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів в публічному управлінні та адмініструванні й дотичних міждисциплінарних напрямах.

ПРН07. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми публічного управління та адміністрування з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

ПРН10. Здійснювати пошук та критичний аналіз інформації, концептуалізацію і реалізацію наукових проєктів з публічного управління та адміністрування.

ПРН12. Знати сучасні підходи та засоби моделювання досліджуваних об'єктів та процесів управління, в тому числі в аерокосмічній галузі, вміти створювати нові, вдосконалювати та розвивати методи математичного і комп'ютерного моделювання складних систем, оптимізації та прийняття рішень.

ПРН14. Знати філософсько-світоглядні засади, сучасні тенденції, напрямки і закономірності розвитку вітчизняної і світової науки в умовах глобалізації й уміння їх використовувати в науково-дослідній та професійній діяльності у різних галузях, у тому числі аерокосмічній.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Передумови формування онтології цифрового простору

Лекція: очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: 1. Передумови онтології цифрового простору. Нова онтологія Мартіна Гайдеггера. Поняття «турбота» та ідея активного життєвого середовища. Інший бік онтології М. Хайдеггера або що таке «дієві структури». Постструктуралізм та Акторно-мережева теорія: «агентивне середовище».

2. Нова об'єктцентрична та спекулятивна онтологія. Мейясу і Гайдеггер: розрив із герменевтичною онтологією. Мейясу і Акторно-мережева теорія: радикальний плюралізм буття. Об'єктно-орієнтована онтологія Г. Хармана. Онтологічний плюралізм і «демократія об'єктів». Спільна критика кореляціонізму: розрив із феноменологією та герменевтикою

Практичне (семінарське) заняття: закріпити знання з історії філософських уявлень про простір, обговорити класичні та сучасні інтерпретації.

Питання для дискусії: Чи можливий простір без матеріальних кордонів? Як поєднати фізичний та цифровий виміри простору?

Завдання: підготувати порівняльну таблицю концепцій простору у Декарта, Канта та Лефевра.

Тема практичного (семінарського) заняття: Своєрідність філософського пізнання

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Ключові концепти філософії простору в історії думки.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Як змінювалося поняття простору.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Модель західної соціальної свідомості.

Тема 2. Від філософії структури до активності речей і мереж

Лекція: очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Від філософії структури до активності речей і мереж. Витоки: структура, дискурс, турбота. Від структури до простору мереж. Філософія матеріальності. Пітер-Поль Вербек (Peter-Paul Verbeek): техніка як моральний агент. Дон Айді: постфеноменологія технології. Джейн Беннетт: «вітальна матеріальність» (vibrant matter).

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Чи можна вважати технічний об'єкт соціальним актором? Які ризики та можливості створює Інтернет речей? Завдання: розробити карту акторів для конкретного технічного пристрою (наприклад, "розумний" ліхтар).

Тема практичного (семінарського) заняття: перехід від статичного уявлення про світ до розуміння мережевої активності об'єктів

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Джейн Беннетт: «вітальна матеріальність».

Тема 3. Онтологія цифрового простору.

Лекція: очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Онтологія цифрового простору як нові принципи організації світу людини. Специфіка онтології цифрового простору. Медіалізованість та алгоритмічна залежність цифрового простору. Онтологія співіснування та мережевості. Інтерфейсність як умова буття. Структура цифрового простору. Мережева структура. Архітектоніка платформ.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Простір потоків за М. Кастельсом.

Тема практичного (семінарського) заняття: Як змінюється сприйняття часу та простору в цифрову епоху? Чи можна говорити про "кінець географії"?

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Межі реального й віртуального.

Тема 4. Цифрова соціальність.

Лекція: очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Соціальна онтологія інформаційного суспільства. Концепції інформаційного та мережевого суспільств (Д. Белл, Е. Тоффлер, М. Кастельс). Цифрова соціальність. Значення тимчасових спільнот у системі соціальних процесів та управління.

Платформена соціальність. Цифровий двійник та його роль у диджиталізованому соціальному просторі. Соціально-антропологічна проблема цифрового двійника як особливість соціальної ідентичності в цифровому суспільстві. Цифрове соціальне управління. Алгоритмічна прозорість як інструмент легітимації цифрового управління. Проблема прозорості в цифровому суспільстві та її роль у сучасних технологіях соціального конструювання та управління.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Вплив алгоритмів на колективні дії.

Тема практичного (семінарського) заняття: Глобальна мобільність робочої сили, товарів, послуг та капіталів.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Вплив алгоритмів на новинні стрічки соцмереж.

Тема 5. Інформаційна економіка.

Лекція*:* очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Поняття «Інформаційна економіка». Гіг-економіка в контексті цифрового та мережевого суспільства. Цифрова соціальність і прекаріат: зміни ринку праці та соціального ландшафту цифрового суспільства. Капіталізм нагляду як прояв мережевого суспільства.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Поняття «Інформаційна економіка» в творах Мануеля Кастельса

Тема практичного (семінарського) заняття: Прекаріат – новий соціальний клас.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Зміни рику праці під впливом глобалізаційних процесів

Тема 6. Цифрова культура.

Лекція*:* очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Цифрова культура як фрейм сучасності. Поняття «цифрова культура». Гібридність тілесності в цифровій культурі. Візуальний поворот культури та цифровий простір. Візуальний поворот культури та цифровий простір. Естетична концепція метамодерну та її зв'язок із цифровою культурою.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Цифрова культура і креативна економіка.

Тема практичного (семінарського) заняття: Візуальний поворот культури та цифровий простір.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Проаналізувати вплив Instagram на сучасні візуальні тренди.

Тема 7. Етика цифрової комунікації

***Лекція**:* очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Визначення поняття «етика цифрової комунікації». Етичне знання та його структура в умовах цифровізації. Інформаційна та цифрова етика. Аналіз базових принципів універсальної макроетики для мережевого суспільства. Свобода, примус і моральна культура в цифровому середовищі. Проблема приватності в мережевому просторі. Діалог і комунікація в мережевому суспільстві. Етика цифрової прозорості. Діалог і комунікація в мережевому суспільстві. Штучний інтелект та проблема техноетики.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Методологічна концепція соціальної топології.

Тема практичного (семінарського) заняття: Діалог і комунікація в мережевому суспільстві.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Штучний інтелект та проблема техноетики.

Тема 8. Філософія цифрового простору для інженерно-конструкторської підготовки.

***Лекція**:* очна-відео-онлайн-лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Теми лекцій: Кібернетично-гуманітарна теорія сучасного людства. Постлюдина – це спосіб говорити про людину, обминаючи саму ідею індивідуальної свободи. Тіло і топос: відтворення просторового об'єкта. Проблема привласнення простору: фантом та фантомні уявлення. Ідея вторинності матеріального тіла за суттю. Тіло як продукт і місце дискурсу. Можливість для тіла бути конструйованим. Постлюдина – не нова людина, це новий вид людини, а отже – новий спосіб людей говорити про свої тіла, сущі та видозмінені.

Практичне (семінарське) заняття: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка презентації, доповіді: Формування концепції «пост людство за книгою Кетрін Хейлз «Як ми стали постлюдством»

Тема практичного (семінарського) заняття: Людське і постлюдське, за концепцією Кетрін Хейлз.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Формування питань до викладача (онлайн-консультація). Підготовка презентації, доповіді за темою практичного (семінарського) заняття.

Самостійне відпрацювання тем: Проблема тілесності в філософії кінця XX ст.

Підсумковий контроль передбачає виконання завдання (на вибір здобувача: стаття, доповідь на науковій конференції, науково-практичному семінарі, тези) за тематикою наукової роботи здобувача та/або наукової роботи кафедри.

4. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання з дисципліни вибираються здобувачами самостійно (стаття, доповідь на науковій конференції, науково-практичному семінарі, тези) за програмою курсу та тематикою дисертаційного дослідження.

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові; перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

6. Методи контролю

Поточний контроль: опитування за матеріалами завдань та обговорення на практичних (семінарських) заняттях; проведення групових та індивідуальних консультацій.

Підсумковий контроль: підсумкові завдання, іспит

7. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів та розподіл балів, які вони отримують

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Робота на практичних заняттях	0…5	16	0…80
Індивідуальна робота (тези-доповідь на науковий семінар)	0…10	1	0…10
Підсумковий контроль	0…10	1	0…10
За семестр			**0…100**

Підсумкова модульна оцінка з навчальної дисципліни формується до початку семестрового контролю на основі суми балів за виконання складових навчальної роботи (кількість балів, отриманих здобувачем вищої освіти під час роботи на практичних заняттях, індивідуальна робота) і результатів підсумкового контролю. За згодою здобувача, який набрав від 60 до 100 балів, підсумкова модульна оцінка може зараховуватися як контрольний захід – семестрова оцінка.

Здобувачі, які отримали менше 60 балів, атестуються оцінкою «незадовільно» і вважаються такими, що мають академічну заборгованість. Вони зобов'язані проходити процедуру контрольного заходу підсумкового (семестрового) контролю з метою ліквідації академічної заборгованості в період екзаменаційних сесій та канікул.

Під час складання контрольного заходу підсумкового (семестрового) контролю здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

7.2. Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Рівень компетентності здобувача за підсумками навчання визначається за такими критеріями:

Відмінно (90–100). Теоретичний зміст дисципліни (курсу) засвоєний здобувачем повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, усі навчальні завдання, що передбачені силабусом, виконані в повному обсязі, робота без помилок або з однією незначною помилкою.

Добре (75–89). Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, що передбачені силабусом, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота має декілька незначних помилок або одну-дві значні помилки.

Задовільно (60–74). Теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково, деякі практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, частина передбачених силабусом завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної, відповідь (в усній або письмовій формі) фрагментарна, непослідовна.

Незадовільно (0-59). Здобувач має фрагментарні знання, що базуються на попередньому досвіді, але не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст, не може використовувати знання під час вирішення практичних завдань.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі, які за певних обставин не можуть регулярно відвідувати практичні заняття, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Здобувачі, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70 % невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Кодексом академічної доброчесності та забезпечення її дотримання Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (https://khai.edu/kodeks-akademicnoi-dobrocesnosti). Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчестності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Під час виконання індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що

можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етики в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (https://khai.edu/kodeks-etiki).

9. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення занять тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням: **http://library.khai.edu/**

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=7590

1. Артеменко А. П., Проценко О. П.Філософія цифрового простору [Текст] : навч. посіб. / А. П. Артеменко, О. П. Проценко – Харків : Нац. аерокосм. ун-т «Харків. авіа. ін-т», 2026. – 135 с.
2. Філософія: навч. посіб. / О. П. Проценко, Н. Л. Більчук, Л. А. Васильєва, О. І. Гаплевська, С. Є. Чмихун. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. – 120 с.
3. Філософські проблеми наукового пізнання [Текст] : навч. посіб. / О. П. Проценко, Н. Л. Більчук, О. І. Гаплевська, Г. Г. Півень, І. М. Ушно, С. Є. Чмихун, С. І. Широка. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2024. – 184 с.

10. Рекомендована література

Базова

1. Артеменко А.П. Топологія Я в мережевих структурах соціуму: Монографія - Харків: Цифрова друкарня №1, 2013. 344с.
2. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти, 3-е видання. – Львів: Новий Світ – 2000, 2020. – 296 с.
3. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Харків : Право, 2018. - 432 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/fildan.pdf
4. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Кебуладзе В., - вид друге. – К: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019, - 536 с.
5. Філософія як історія філософії [Ел.ресурс]: для студентів вищих навчальних закладів/ В.Ярошовець, І. Бичко. https://chtyvo.org.ua/authors/Yaroshovets_Volodymyr/Filosofiia_iak_istoriia_filosofii

Допоміжна

1. Бергсон, А. Творча еволюція / А. Бергсон ; пер. з фр. Р. Осадчука. – Київ : Вид-во Жупанського, 2010. – 318 с.
2. Бодрійяр, Ж. Симулякри і симуляція / Ж. Бодрійяр ; пер. з фр. В. Ховхуна. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 118 с.
3. Ґадамер, Г.-Ґ. Істина і метод. Том 1. Герменевтика / Г.-Ґ. Ґадамер ; пер. О. Мокровольський. – Київ : Юніверс, 2000. – 464 с.
4. Дзьобань О. П. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності: монографія. Харків. : Майдан, 2010. 260 с.

5. Маркузе Г. Структура інститутів і суспільство:філософське дослідження вчення Зігмунда Фрейда. / пер. О Юдін. - Київ : Ніка-Центр, 2010. 248 с.
6. Пітерзе Я. Н. Глобалізація як гібридизація / Я. Н. Пітерзе // Глобальні модерності. — К.: Ніка-Центр, 2008. — С. 73-105.
7. Поппер, К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. І. У полоні Платонових чарів / Карл Поппер ; пер. з англ. О. Коваленко. – Київ : Основи, 1994. – 444 с.
8. Проценко, О. П. Практична філософія: професійна етика та комунікативна культура : навч. посіб. / О. П. Проценко, В. Б. Селевко. – Харків : ХАІ, 2021. – 80 с.
9. Рікер, П. Сам як інший / Поль Рікер . – Київ : Дух і літера, 2000. – 216 с.
10. Робертсон Р. Глобалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність / Р. Робертсон // Глобальні модерності. — К.: Ніка-Центр, 2008. — С. 48-72.
11. Турен А. Повернення дієвця / А. Турен; [пер. с фр. О. Гуджен, О. Полемченко, Т. Шваб]. — К.: «Альтерпрес», 2003. — 320 с. — (Сучасна гуманітарна бібліотека).
12. Проценко О.П. Етикет в просторі практичної філософії: монографія Харків: ХНУ, 2002
13. Філософія науки і техніки : навч. посіб. до самост. роботи / В. О. Чернієнко. – Харків : ХАІ, 2006. – 99 с.
14. Фройд З. Невпокій в культурі Апріорі, 2021. 120 с.
15. Фуко, М. Археологія знання / Мішель Фуко ; пер. з фр. В. Шовкун. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
16. Хейлз, К. Як ми стали постлюдством / К. Хейлз; пер.Є. Марічев. - Київ: Ніка-Центр, 2013. 426 с.
17. Bauman, Z. Globalization: The Human Consequences - Cambridge: Polity Press 1998
18. Beck U. What Is Globalization?. Cambridge: Polity Press. 1999
19. Beck U. The Brave New World of Work. Cambridge: Cambridge University Press. 2000
20. boyd, d. It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. Yale University Press, 2014.
21. Braidotti, R. The Posthuman. Polity Press. 2013
22. Capurro R. Digital Ethics in Global Forum on Civilization and Peace Academy of Korean Studies, Seoul, 2009. pp. 207-216.
23. Couldry, N., Mejias U. A. The Costs of Connection: How Data Is Colonizing Human Life and Appropriating It for Capitalism. Stanford University Press, 2019.
24. Foucault, M. Discipline and Punish: The Birth of the Prison. Vintage Books. 1977
25. Fromm E. Escape from Freedom Henry Holt and Company, 1994, 301p.
26. Goffman, E. The Presentation of Self in Everyday Life. Anchor Books, 1959.
27. Heidegger, M. Poetry, Language, Thought. Harper & Row. 1971
28. Hansen, M. B. N. Bodies in Code: Interfaces with Digital Media. Routledge. 2006
29. Haraway, D. A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century. In Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature. Routledge. 1991.
30. Horst, H. A., Miller D. (eds). Digital Anthropology. Bloomsbury, 2012.
31. Jenkins, H. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York University Press, 2006.
32. Kitchin, R. (2014). The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences. Sage.
33. Latour, B. We Have Never Been Modern. Translated by Porter, Catherine. Harvard University Press, 1993
34. Latour, B. Reassembling the Social: An Introduction to Actor–Network Theory. Oxford, UK: Oxford UP, 2005.

35. Law, J; Lodge, P. Science for social scientists. London: Macmillan Press, 1984
36. Law, J; Callon, M.; Rip, A. Mapping the dynamics of science and technology: sociology of science in the real world. Basingstoke: Macmillan. 1986
37. Licoppe, C. 'Connected' presence: the emergence of a new repertoire for managing social relationships in a changing communication technoscape. Environment and Planning D: Society and Space, 2004, 22(1), 135–156.
38. Lupton, D. The Quantified Self: A Sociology of Self-Tracking. Polity Press. 2016
39. Maggiolini P. A Deep Study on the Concept of Digital Ethics Revista de Administração de Empresas Vol. 54(5):585-591.
40. Manovich, L. The Language of New Media. MIT Press. 2001
41. Marwick, A. E. Status Update: Celebrity, Publicity, and Branding in the Social Media Age. Yale University Press, 2013
42. Miller, D. Tales from Facebook. Polity Press. 2011
43. Nissenbaum, H. Privacy in Context: Technology, Policy, and the Integrity of Social Life. Stanford University Press, 2010
44. Neff, G., Nafus, D. Self-Tracking. MIT Press, 2016.
45. Schütz, A. Studien zur soziologischen Theorie. Arvid Brodersen (Hrsg.). 1972.
46. Solove, D. J. Understanding Privacy. Harvard University Press, 2008.
47. Srnicek, N. Platform Capitalism. Polity, 2016.
48. Standing, G. The Precariat: The New Dangerous Class. Oxford: Bloomsbury Publishing, 2011.
49. van Dijck, J. The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media. Oxford University Press, 2013.
50. Zuboff, S. The Age of Surveillance Capitalism. PublicAffairs. 2019.

11. Інформаційні ресурси

1. http://www.nbuv.gov.ua/ Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
2. https://library.khai.edu/ Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0 – Вікіпедія з філософії
4. http://academia-pc.com.ua – Академвидавництво